

בשלה - פרנסה מן השמים: הקשר בין ה'מן' לשבת

השיחה: לקוטי שיחות חלק ט"ז, שיחה ג' לפרשת בשלה • siha.beiyoune@loubavitch.fr

ויש להבין מהו הקשר הפנימי ביניהם: מצוות שבת קיימת הרי בכל הזמנים, בעוד מושג של נתינת המן היה שייך רק בזמן מסוים ובמקום מסוים (משך 40 שנות בני ישראל במדבר)!

אמנם היה ניתן לפרש שהקשר הפנימי ביניהם הוא שבשניהם אין טירחה ועבודה: בשבת - אסור לעבוד ועל האדם לחשוב ש"כל מלאכתו עשויה", והמן - יורדת מן השמים בלי טירחה.

אכן, פירוש זה אינו מספיק, מכיון שלקיימת המן הייתה אכן קשורה באיזושהי טירחה: היו צריכים ללקוט אותו במרחקים שונים, ויש שהיו צריכים אפילו לטחון אותו כו', וכדלקמן.

ועוד צריך להבין, מדוע הקב"ה קישר את המסר של נתינת המן דווקא לשני מצוות אלה: (א) לא להשאיר ליום המחרת, (ב) לא לצאת בשבת ללקוט. מהו המיוחד במצוות אלה דווקא?

מקור 2 - "לחם מן השמים" מסמל הסתמכות מוחלטת על הקב"ה

כדי להבין זאת, יש להקדים בהסברת החילוק המהותי בין "לחם מן הארץ" (פרנסה רגילה) לבין "לחם מן השמים" (ה'מן):

"לחם מן הארץ" - כרוך בעבודת האדם; האדם חורש וזורע וכו' בדרכי הטבע כדי לקבל את פרנסתו. במילים אחרות: האדם מוכרח ליצור את ה'כלי' וה'לבוש' כדי לקבל פרנסתו.

משא"כ ב"לחם מן השמים" - אין שום התערבות של פעולת האדם, וממילא הוא **סומך** באופן מוחלט על הקב"ה בלבד.

ועפ"ז מובן מהותו של הניסיון הראשון - לא לשמור את המן ליום המחרת: היה זה כדי להביא את בני ישראל לידי ביטחון מושלם בקב"ה, שיבינו שכל צרכיהם באים רק מאת הקב"ה, בלי צורך ללא שום "לבוש" ו"אמצעי" של מלאכת האדם.

אסור היה שאדם, מצד עצמו, ידאג מה יהיה עם הלחם של מחר!... וכדברי המדרש: "דבר יום ביומו - מי שברא יום⁷, ברא פרנסתו; מכאן היה רבי אלעזר המודעי אומר: כל מי שיש לו מה יאכל היום ואומר 'מה אוכל למחר' - הרי זה מחוסר אמנה".

מקור 3 - נתינת המן הייתה קשורה בכל זאת לאיזשהו מאמץ

[נשאלת השאלה: האם המן הגיעה כ"לחם מן השמים" - מאת הקב"ה לבדו, או שהיה צורך באיזושהי עבודה מצד האדם?]

אכן, מצד אחד רואים שהמן הייתה מכוסה בשכבות 'טל'⁸, דבר המסמל שאיננו תלוי, כמו הגשם, בעבודת האדם⁹;

אבל מצד שני רואים שבפועל הייתה נדרשת ב'מן' איזושהי עבודה, וכדברי הגמרא: "צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים - יצאו ולקטו, רשעים שטו ולקטו... צדיקים - לחם, בינונים - עוגות, רשעים - טחנו בריחים או דכו במדכה".

היינו שגם הצדיקים הכי גדולים, היו צריכים ללכת אל פתח בתיהם כדי ללקוט את פרנסתם; ושאר האנשים היו צריכים לטרוח, כל אחד לפי דרגתו, כדי לקבל את המן ולהשתמש בה.

⁷ המדרש מדייק זאת מן המילה "דבר יום ביומו" - אותו הקב"ה שברא את ה'יום', את הטבע - ברא גם את הפרנסה של היום, ושולח אותו לאדם מידי יום.
⁸ בשלח טז, יג: "...ובבקר היתה שקבת הטל סביב למחנה: ותעל שקבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספס דק ככפר על הארץ".

⁹ בגמרא תענית ג, א מבואר שחכמים לא חייבו להזכיר את הטל, [מכיון שאינו תלוי בעבודת האדם כמו הגשם], ולכן רק "אם בא להזכיר - מזכיר".

הערה למגיד השיעור: שיחה זו נוגעת ביסודות מרכזיים אודות הצורך ביטחון מוחלט בקב"ה, ובפרט בקשר לפרנסה. השיחה מיוסדת על התוועדויות ומאמר ט"ו בשבט תשל"ז, וש"פ בראשית תשל"ג (נמצאות במדור 'הוספות'), הכוללות נקודות רבות המשלימות את ביאור השיחה. ותן לחכם ויחכם עוד.

הקדמה

בפרשתנו מסופר, שאחרי שבני ישראל נגאלו ממצרים, ונגמר להם האוכל במדבר, הם התלוננו על כך למשה ולארהן. ואז הודיע הקב"ה ש'מטיר' לבני ישראל 'מן' בכל יום - (חוץ משבת קודש).

הקב"ה קישר את נתינת המן לשני מצוות: (א) אסור להשאיר ה'מן' עבור יום המחרת, ומי ששמר בכל זאת - ה'מן' הסריחה. (ב) ביום שישי, יצא שלקטו שני עומרים 'מן' עבור כל אחד - כדי שסיפק גם ליום השבת קודש, בו ה'מן' לא ירד כלל.

ידוע, שכמה הלכות ותובנות חשובות נלמדות מפרשת ה'מן', ובפרט בקשר לחשיבות שמירת השבת ולצורך בביטחון המוחלט של האדם בקב"ה, שישלח לו כל מה שצריך (וכפי שלמדנו בעבר¹). בשיעור זה נתעכב בעיקר על הקשר בין ה'מן' לשבת, ועל השאלה היסודית: אם הפרנסה נשלחת בין כך על ידי הקב"ה, מדוע צריכים אנו ללכת לעבוד בפועל? וכפי שנבאר בארוכה בעז"ה.

מקור 1 - מהו הקשר בין המצוות הקשורות ל'מן' לבין יום השבת?

הפעם הראשונה שבה מוזכרים בתורה הדינים של יום השבת, היא בפרשתנו בהקשר למן - האיסור ללקטו ביום השבת². ומכיון שכל פרט בתורה הוא בתכלית הדיוק, מוכרח שישנו קשר תוכני בין המן לבית השבת, ושיש בזה הוראה עבורנו³.

אכן, מצאנו שני הקשרים בין השבת לבין המן:

(א) בספר העיתים⁴ מובא בשם רבי סעדיה גאון, שאם יש שבת בה אי אפשר לדעת איזו פרשה לקרוא - יקראו פרשת המן.

(ב) בזוהר מובא שברכת המן היוורדת בימי השבוע נובעת מברכתו של יום השבת - "ממנו⁵ הם מתברכים"⁶.

¹ בכמה שיחות, מבואר איך ה'מן' הוא היסוד שהפרנסה מגיעה מהקב"ה. ולכן: (א) לא משנה כמה נעבוד, תמיד נקבל רק מה שהקב"ה החליט ("עומר לגולגולת"). (ב) יש לבטוח שהקב"ה יישלח מה שצריך, ולא לדאוג עבור המחר. (ג) אסור לעבוד בשבת קודש, והקב"ה שולח פרנסת ה'שבת' משך שבוע... (ועיין בלקו"ש ח"ג עקב, המבאר את ניסיון העוני והעושר של ה'מן', ברוחניות).

² בשלח טז, כט: "ראו כי ה' נתן לכם השבת על פן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחיתו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי".

³ ראה גם בהתוועדות המקור (ט"ו בשבט תשל"ז): "מכיון שהתורה היא נצחית, מובן שצריך להיות הוראה מעניין המן".

⁴ **ביוגרפיה:** 'ספר העיתים' חובר ע"י רבי יהודה בן ברזילי הנשיא אלברצלוני, חי בספרד בעיר ברצלונה סביב שנת 4850 (1090) לערך. ספר מקיף ביותר על הלכות הזמנים, ממנו נותר לנו רק חלק קטן על הלכות שבת.

⁵ ראה גם במכילתא על יתרו כ, יא: "על כן ברח ה' את יום השבת ויקדשהו - במה ברכו? ברכו במן וקידשו במן".

⁶ זוהר בשלח סג, ב (תרגום): "בכל יום יום מתברך העולם מאותו יום העליון, שהרי כל ששת הימים מתברכים מיום השביעי, וכל יום נתון מאותו ברך שקבל מאותו יום שלו. ועל זה אמר משה, איש אל יותר ממנו עד בקר. מה הטעם? קדי שלא יתן ולא ילנה יום זה לחברו, אלא כל אחד ואחד שולט לבדו באותו יום שלו, שהרי לא שולט יום ביום של חברו".

וממשיך שם ומקשר זאת לחפקידו של השבת בקשר למן: "ראו כי ה' נתן לכם השבת. מה זה שבת? יום שבו נחים שאר הימים, והוא כלל של כל אותם ששת האחרים, וממנו הם מתברכים".

מקור 5 - "הזן את העולם כולו": הטעם למאמץ בקבלת המן

עפ"ז יובן הטעם לכך שהמן הייתה תלויה בכל זאת באיזושהי טירחה ועבודת האדם, כדי ללקוט אותה ולהכין אותה:

אם נתינת המן לא הייתה קשורה באיזושהי טירחה, האדם היה יכול להגיע למסקנה מוטעית שרק ב"לחם מן השמים" דרוש ביטחון מוחלט בקב"ה, משא"כ ב"לחם מן הארץ" שדרוש הכנת כלי טוב לקבלת פרנסה טובה, וזהו שלב עיקרי התופס מקום - הקב"ה הרי מבקש בעצמו לעשות ה"כלי"¹⁶!

כדי למנוע טעות זו, גם ה"לחם מן השמים" ניתן באופן של תלות מסוימת בעבודת האדם, כדי ללמד שגם **כשיש עבודת האדם**, צריך להיות ברור שהשפע הניתן מלמעלה אינו קשור כלל בעבודת האדם, אלא הוא "לחם מן השמים", נטו, נקודה! וזה נתן את הכוח לבני ישראל, כדי שבהיכנסם לארץ נושבת יהיה ברור להם שגם עבודתם שם, עבודה המוגדרת רשמית כ"לחם מן הארץ", היא בפנימיותה - "לחם מן השמים"¹⁷.

ובזה יובן דבר פלא שרואים בברכת המזון:

דהנה מובא בגמרא שמשה רבינו תיקן הברכה הראשונה של ברכת המזון "בשעה שירד להם מן", ויהושע תקן להם את הברכה השנייה של ברכת המזון "כיון שנכנסו לארץ"¹⁸.

[ומקשר זאת גם לשנת השבע, שנת השמיטה, שהיא שבת לה'. וכפי שלמדנו בארוכה במכתב כללי ו' תשרי תשל"ג (מאותה שנה של אמירת השיחה דידן), שאחת מהוראות שנת השמיטה היא לזכור 'שלה' הארץ ומלואה, שהקב"ה הוא לא רק "בורא העולם" אלא גם "אדון העולם"; ושהדבר צריך להתבטא גם במצוות הצדקה, בה האדם מראה שכל רכושו שייך באמת לקב"ה, עיי"ש].

אכן, בלקו"ש חכ"ו בשלח ב' (שלמדנו בשנת תשע"ט) מבואר שגם בעשיית כלי יש כמה אופנים, ובהקדים המובא בזוהר (בשלח סב, ב) ש"רבי ייסא סבא לא התקין סעודה בכל יום, עד שבקש בקשתו לפני הקב"ה על מזונות. ואז היה מחכה שעה אחת, ואמר: הרי זמן שנתן מבית המלך, כעת - התקינו הסעודה".

והרבי מבאר זאת שם ע"פ חסידות, שישנם שתי דרגות בבטחון: (א) כאשר ההנהגה מלמעלה היא באופן שהדברים הולכים כסדרן: אז צריך לחפש סבה, ולהכין כלי בדרך הטבע. (ב) כאשר רואים שההנהגה מלמעלה היא באופן שלא על-פי הטבע: דרושה דרגה נעלית יותר במידת הבטחון - הסתמכות מוחלטת על הנהגת ה' לבדו, ולא לעשות שום דבר, כי אם לבטוח בה'.

ולכן, אצל רבי ייסא סבא, אופן הבטחון היה, שהוא ראה בכל פעולה שלו - נתינה מה', ולכן, אף כאשר מזונו נמצא אצלו בביתו, הוא חש שאין זה מזונו שלו, אלא מזון שהקב"ה נותן לו כעת, ולכן צריך הוא לבקש גם את זאת מהקב"ה, בדיוק כפי שהוא מבקש מזונותיו, כאשר אין לו עדיין מזון בביתו.

והרבי ממחיש זאת שם (בהתוועדות המקור) דרך סיפור: פעם, הבעש"ט היה צריך לפרנסה. מה עשה? ניגש לביתו של זה שממנו היה יכול לקבל פרנסה, הקיש בדלת והלך. מיד רץ אחריו בעל הבית, ונתן לו את צרכיו. אך יחד עם זאת שאלו: אם היה צריך לו, מדוע רק הקיש בדלת והלך? אם היה מחכה מעט, היה נותן לו מיד, ליד הדלת!

ענהו הבעש"ט: באמת הפרנסה באה מלמעלה, ורק יש ציווי "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה" (ראה טו, יח), והוא יצא ידי חובת "אשר תעשה" בזה שהקיש בדלת ואמר שהוא שצריך לסכום הכסף. לחכות לכך? הוא עסוק עם דברים חשובים יותר... וזוהי מידת הביטחון בקב"ה בדרגה הכי גבוהה.

והרבי מוציא מזה הוראה שביום השבת כולנו יכולים להיות בדרגה זו של הביטחון באופן של "המייחלים לחסדו", משא"כ בימי החול, שבשביל רוב האנשים העבודה היא אכן לחפש כלי טבעי עבור הפרנסה.

¹⁶ במילים אחרות: מקור הטעות היה שמכיון שהיו רואים שיש חילוק מהותי בין ה"לחם מן השמים" ו"לחם מן הארץ", שאין להם שום "צד השווה" - אם כן, מדובר בשני סוגי הנהגה שונים, לפעמים הקב"ה רוצה שנסתמך עליו לגמרי, ולפעמים הקב"ה בעצמו מצווה לנו לעבוד, ונותן תפיסת מקום לכלי הפרנסה.

[לכן היה צורך להכניס ב"לחם מן השמים" תכונות הדומות ל"לחם מן הארץ", כדי שייבנו בני ישראל שבעצם - שניהם "היינו הך". כשם שהיה ברור במדבר שעבודת לקיטת המן לא הביאה את הלחם... אלא הקב"ה עשה הכל! כך היה ברור שגם כשיהיה בהמשך עסק מצליח, העסק לא עשה כלום... וכדלקמן].

¹⁷ בהערה 38 בשיחה מביא דברי הרבי מהר"ש, שעניין הפרנסה בזמן הגלות הוא בדוגמת המן. ומבאר שבעצם, עניין זה תקף בכל הזמנים, גם בזמן המקדש, אלא שבזמן הגלות, שמצד צוק העיתים קל יותר להכיר שהפרנסה היא בדוגמת המן, משא"כ בדורות שלפני זה שהיו בלי בלבולים - "איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו", ולא היה ניכר כל כך שהפרנסה מגיעה מן השמים.

ומזה מובן, שהגם שהמן הוא בעיקרו "לחם מן השמים", בכל זאת יש בו תכונות של "מטר" - הוא קשור לעבודת האדם¹⁰.

מקור 4 - התכלית היה שיבינו שגם הפרנסה היא "לחם מן השמים"

ובכן, עפ"ז יובן תכלית ומהות נתינת המן לבני ישראל¹¹:

הקב"ה רצה להכין את בני ישראל לקראת כניסתם לארץ נושבת, למקום בו הפרנסה תגיע בדרך הטבע - כדי שגם שם לא ישכחו שהפרנסה מגיעה רק מאת הקב"ה! אסור לשכוח בשום אופן שהקב"ה בלבד "הוא הנותן לך פח לעשות חיל"¹²!

ותיריה מזו, בני ישראל התחנכו אז כדי שגיעו להכרה שהם, בעצם, **למעלה מן העולם והטבע!** ולכן, אפילו כאשר הם "יורדים" לעולם, גם אז פרנסתם איננה קשורה, באמיתות ובפנימיות העניינים, עם דרכי הטבע של "לחם מן הארץ".

היינו שבנתינת המן, בני ישראל התחנכו איך להגיע לשלימות האמיתית של הביטחון בקב"ה, בכל המצבים של הפרנסה:

לא רק כשיהודי אינו רואה **שום סיכוי** להשגת פרנסתו בדרך הטבע, שאז ברור שבליט ברירה הוא נשען ובוטח בקב"ה...¹³;

אלא גם כאשר היהודי מכין כלים בדרכי הטבע, הוא הולך לעבוד כפי שהקב"ה ציווה, ומרוויח אכן את פרנסתו בהרחבה - גם אז צריך שיהיה ברור אצלו שפרנסתו היא, בעצם, "לחם מן השמים", שאינה תלויה בדרכי הטבע ומגיעה רק מהקב"ה¹⁴.

כשהאדם מגיע לדרגה זו, הוא מבין שברכתו של הקב"ה בפרנסה היא **באין ערוך** ל"כלי" ולהשקעה שהוא הכין!... הברכה המתקבלת היא רק מה שהקב"ה החליט לשלוח, וזהו.

[ולכן, אין שום עניין להילחץ היום על מה שהקב"ה יישלח מחר; ואין להילחץ אם עובדים מספיק כדי לקבל מספיק¹⁵...].

¹⁰ ולכן נאמר בפסוק "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", מכיון שיש צדדים בהם המן נמשלה למטר - התלויה בעבודתו ובזכותו של האדם.

¹¹ במילים אחרות: בדרך הפשט, המן היה רק לחם שהקב"ה שלח מכיון ש'בני ישראל היו רעבים ולא מצאו לחם אחר'... אבל בפנימיות העניינים, נתינת המן הייתה סוג של 'בית ספר' ללמוד איך בוטחים בקב"ה סביב הפרנסה, וכדלקמן.

¹² וכפי שמשח רבינו הזכיר להם זאת שבועות אחדים לפני שנכנסו לארץ: "וְזָכַרְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, כִּי הוּא הֵנִיחַ לְךָ פַחַּ לַעֲשׂוֹת חֵיל" (עקב ת, ח).

¹³ שזה כבר דרגה גדולה **לבטוח** בקב"ה שיהיה טוב בטוב הנראה והנגלה, כפי שלמדנו בלקו"ש חל"ו שמות א' בארוכה, וכפי שצויין בלקו"ש ח"ג **בשלח** קטע מאג"ק הרבי הקודם (ח"ו ע' שצ"ח): "הבטחון הגמור בה' הוא כשאינו שום צל מראה מקום ומקור גשמי מאין יבא העזר, ... שאין אפילו קש במה להחזיק ואין לו אלא הבטחון שבוטח בה'... הוא צריך לעשות כל מה שביכולתו לעשות ע"פ התורה והשכל האנושי ולבטוח בה' ולא להיות אפילו בספק ספיקא כי יעזרוהו הש"ת, להיות השגחתו ית' על כל נבא ונברא... הנותנת חיים ועוז לכל החי בשמים ובארץ".

¹⁴ וזה דרגה עוד יותר גדולה מהמסובר בהערה הקודמת! בנידון דידן, הגם שהוא רואה בעיניו את מקור פרנסתו בדרכי הטבע והיה יכול לסמוך על זה, הוא בוטח לגמרי בקב"ה בדיוק כמו מי שאינו רואה את מקור פרנסתו, כאילו שאין לו שום עסק בכלל! העסק שלו אינו תופס מקום בכלל.

¹⁵ בהתוועדות המקור (ש"פ בראשית תשל"ג, אות ו'): "ובפשטות - שצריך למעט בעסק המלאכה [ומיעוט העסק גופא צריך להיות באופן של "גיע כפיך כי תאכל", שהגיעה בעסק היא רק ב"כפיים", אבל המוח והלב שקועים בלימוד התורה כו], ולהוסיף שקידה בלימוד התורה והידור בקיום המצוות, שזהו ענין השבת, ולעשות זאת מתוך מנוחה, ללא דאגות כו', ומתוך שמחה וטוב לבב, שהרי שבת "אין עצב בה".

ומובן מעצמו שלא יהיו דאגות של פרנסה, כיון שהקב"ה יתן פרנסה בהרחבה אפילו במיעוט העסק, שהרי בלאו הכי באה הפרנסה מהקב"ה, כמ"ש "ברכת ה' היא תעשירי", ואילו העסק הוא רק כדי לקיים מה שכתוב "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", זהו ה"לבוש" שבו מתלבשת הברכה, וכידוע המשל מלבוש שצריך להיות כפי מדת האדם; לא קטן ממדת האדם, אבל גם לא גדול ממדת האדם, ואילו לבוש שגדול יותר מכפי המדה, לא זו בלבד שאינו מוסיף, אלא גם מקלקל, שומעכב ומונע הישיבה וההילוך כו', ובאופן כזה צריך להיות הלבוש דעסק הפרנסה - לא יותר מכפי המדה, אלא רק כפי המדה - עד כמה שמוכרח לעשיית הכלי שבו תשרה ברכתו של הקב"ה".

נשאלת השאלה: הרי הברכה העיקרית של ברכת המזון היא הברכה הראשונה, ואם כן איך אפשר בימינו להודות לקב"ה עם אותו הנוסח שמשה תיקן על ה"לחם מן השמים"?

היה לכאורה יותר מתאים להתעכב קודם על הברכה השנייה של ברכת המזון, בה מודים לקב"ה על "הארץ המוציאה את המזון", על דרכי הפרנסה שנתן לנו הקב"ה בדרכי הטבע!¹⁹

אלא שע"פ הנ"ל מובן היטב: "לחם מן הארץ", כל האמצעים שהקב"ה נותן לנו בדרכי הטבע כדי להתפרנס, הם למעשה רק **לבוש**²⁰ לשורש ולמקור של המזון, שהוא "לחם מן השמים".

ולכן הברכה העיקרית בברכת המזון, בה מודים לקב"ה על האכילה והשביעה שלנו, היא באותו הנוסח של הברכה על "לחם מן השמים", כי זהו המקור האמיתי לאכילה ולשביעה!

אלא שבשלב שני, בברכה השנייה של ברכת המזון, מודים אנו לקב"ה על כך שהוא יתברך "מברך" את הכלי והלבוש בטבע, שנתן לאדם אמצעי הפרנסה - "הארץ שמוציאה את המזון"²¹.

מקור 6 - שלושת הקווים המקבילים בין נתינת המן ליום השבת

עפ"ז יבואר הקשר הפנימי בין המן לבין השבת, ובהקדים, דהנה מסקנת הביאור הנ"ל היא שיש שלושה פרטים שבקשר למן:

(א) רואים עליה בגלוי שהיא "לחם מן השמים", שיש להישען ולסמוך על הקב"ה כדי לקבל אותה.

(ב) בכל זאת קבלת המן כרוכה באיזושהי טירחה של האדם.

(ג) דבר זה נותן כוח שגם בהנהגה של "לחם מן הארץ" ירגישו - שבפנימיותו, לחם זה הוא גם כן "מן השמים".

ובכן, יש לומר ששלושה פרטים אלה קיימים גם בקשר להנהגה הנדרשת מיהודי סביב יום השבת:

(א) בקשר לקניית צורכי השבת, מצד אחד נפסק בשולחן ערוך²² שגם כשאין ליהודי מזומנים עבור הקניות, יש לו ללוות כספים - והקב"ה יפרע את ההלוואה ("לוו עלי ואני פורע")!

(ב) מצד שני, קבלת השפע של הקב"ה תלויה בטירחה של לקיחת הלוואה... ולכן נפסק בשולחן ערוך, שאם אין לאדם חפצים למְשֵׁךְ - אסור לו להלוות ולהסתמך על הקב"ה!²³

¹⁸ גמרא ברכות מח, ב: "אמר רב נחמן: משה תקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן, יהושע תקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ, דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים. דוד תקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך, ושלמה תקן על הבית הגדול והקדוש, הטוב והמטיב ביבנה תקנה כנגד הרוגי ביתר".

¹⁹ בהתוועדות המקור (ט"ו בשבט תשל"ז): "וכידוע מנהג ישראל, שלפני שילד יכול לברך ברכת המזון בשלימותו, הוא יכול אמנם לברך חלק ממנו; והמנהג בכמה קהילות הוא שהילד מברך אז רק הברכה הראשונה של ברכת המזון. והילד יכול לשאול: מדוע ברכה זו נאמרת בלשון נסתר, ולא מופיע בה המושג של "ארץ המוציאה המזון", של החרישה והזריעה ושילבי הכנת הפרנסה?".

²⁰ בהתוועדות המקור (ט"ו בשבט תשל"ז) מבאר שכשמתבוננים שיש ה**לבושים** ויש האדם הלושב את ה**לבושים**... השכל הפשוט מבין שלא משנה כמה לבושים ילבש - האדם הלושב את ה**לבושים** יכול לשנות את הכל ברגע אחד בלבד...

²¹ בהתוועדות המקור (ט"ו בשבט תשל"ז): "ועניין זה אינו עניין של דרוש בעלמא, אלא זהו פסוק מפורש: כתוב ש"ברכת ה' היא תעשיר", היינו שהגם שהגמרא אומרת (נדה ע, ב): "מה יעשה האדם ויתעשר - ירבה בסחורה", בכל זאת צריך להיות ברור אצלו שגם כשירבה בסחורה - "ברכת ה' היא תעשיר".

שזהו דבר המובן בפשטות, שכשישאלו אצל בעל שכל מהו העיקר המקור של העשירות - האם זוהי ברכת ה' או זה ש"הרבה בסחורה"? אצל אדם זה אין שום ספק בכך שהעיקר הוא ברכת ה', והעסק בסחורה הוא עניין טפל".

²² שולחן ערוך אדה"ז רמב, ג: "וכל המרבה בהוצאת שבת ובתיקון מאכלים רבים וטובים הרי זה משובח והוא שידו משגת. ואף אם אין לו עכשיו מעות מזומנים אלא חפצים ימשכנם וילוו עליהם והקב"ה ימציא לו לפרוע, ועל זה אמרו רז"ל אמר הקב"ה: לוו עלי ואני פורע, ... אבל אם אין לו חפצים למשכנם לפרוע בהם לא ילוו ושהקב"ה יפרע".

(ג) ההתעלות של השבת פועלת על ששת ימי החול: עי"ז שליחודי יש בטחון מלא שהקב"ה ימציא לו דרך להחזיר את ההלוואה, [והוא רואה אכן שהקב"ה מברך אותו על טרחתו בלקיחת ההלוואה, ומברך את נכסיו שלא לפי דרכי הטבע] -

אז גם עסקיו של יהודי זה בששת ימות החול יהיו מתוך הכרה שהפרנסה שהוא מקבל ע"י יגיעתו ועשייתו היא בעצם ענין של "אני פורע" - הקב"ה ממציא²⁴ לו את פרנסתו באופן שהוא בעצם **למעלה מדרך הטבע**, אלא שברכה זו מכוסה ב**לבוש**²⁰ של **טבע**, בדרכי הפרנסה הטבעיים¹⁵.

מקור 7 - ההוראה: שני אופנים בברכתו של השבת על הפרנסה

עפ"ז ניתן לפרש את דברי הזוהר הנ"ל⁷, המציין ש: (א) מיום השבת מתברכים כל ששת ימי המעשה, ואשר לכך: (ב) אין להתיר את המן מיום אחד למשנהו, מפני שלכל יום יש את הברכה שלו והמזל שלו, ו"אין יום אחד נותן לחבירו".

לכאורה, מהו הקשר בין שני דברים אלה: מדוע אסור להותיר מיום אחד למשנהו **בגלל** שברכת המן מגיעה מיום השבת?

ועל פי הנ"ל, הדבר מובן היטב:

הטעם לכך שהברכה מלמעלה על הורדת המן נעשית **בשבת**, היא מפני שענינו של המן הוא השפעה מאת הקב"ה **שאינה** מלובשת בכלים ולבושים של הטבע - **בדיוק כמו יום השבת**.

ולכן, מכיון שהמן היא בעצם השפעה על-טבעית - כאשר היא יורדת למטה, היא צריכה לפעול אצל האדם מצב על-טבעי דומה: שלא יערב חישובים טבעיים, המתבטאים גם בכך שמותיר מיום אחד למשנהו, [וכן בשאר החישובים למיניהם]...

אלא שבכל זאת, ביום השבת **עצמו** לא ירד שום 'מן' **למטה**, והשפעתה הייתה רק **למעלה**. וזאת מכיון שהשבת עצמו הוא **נעלה יותר** מן הקשר אל העולם הגשמי הדורש לכל הפחות פעולות של "לקיחת הפרנסה" - שאינם שייכות כלל בשבת²⁵.

ביום השבת מאירה, גם בעולם הזה, המהות האמיתית של המן כפי שהיא למעלה, בה לא ייתכן שום התערבות של האדם, ואפילו לא פעולה מועטה של "קבלת הפרנסה", ולכן אסור היה ללקוט בשבת, מפני שאז נמצאים במצב הכי נעלה שאפשר²⁶.

[ויהי רצון, שבזכות מידת הביטחון ניגאל תיכף ומיד ממשי!].

²³ בהתוועדות המקור (ש"פ בראשית תשל"ג, אות י'), מוציא הרבי מזה הוראה נפלאה שהביטחון של יהודי צריך להיות רק חשבוננו של האדם (כשיש לו דרך טבעי איך לפרוע את החוב, דרך המשכון שבידיו), ולא על חשבון אחרים... אי אפשר להלוות כספים, ללא שום גיבוי, על סמך ש"הקב"ה יפרע את החוב"...

כמו כן, כשיהודי רוצה להרבות בצדקה ולבטוח שהקב"ה יחזיר לו - זה דבר טוב ונכון וראוי וכו'... אבל זהו רק כשיש לו מעות מוכנים, אבל להלוות מעות מאחרים כדי ליתן לצדקה - זאת לא! (ומציין שם למקור בספר חסידים), וזאת מפני שמידת הביטחון אינה יכולה להיות על חשבון מישהו אחר.

ומבאר שם שהדבר תקף גם בקשר לצדקה ברוחניות, לעסוק עם יהודי כדי לקרבו ליהדות וכו'. אי אפשר להסתמך ולבטוח בקב"ה שיעשה את העבודה ויחזיר יהודי זה לצור מחצבתו... צריך לטפל ביהודי זה ולעזור לו בכך!

²⁴ "ממציא" מלשון "מציאה". [היינו שזהו שלא בערך כלל למה שחיפש וחשב].
²⁵ בדיוק כמו שהלוואת הכספים עבור צרכי השבת נעשית רק לפני השבת, אבל ביום השבת עצמו הדבר אסור, מפני שנמצאים אז במצב אחר לגמרי.

²⁶ לסיוכום, ובדרך אפשר: זאת היא העבודה הנדרשת מיהודי עבור הפרנסה:

בימות השבוע - להיות בוטח לגמרי בקב"ה, שגם אם האדם רואה בעיניו את פרנסתו המגיעה לו בדרכי הטבע, עליו להבין היטב שבעצם הכלי אינו תופס מקום, ומה שנראה לו כ"לחם מן הארץ", הוא בעצם "לחם מן השמים". וממילא אין להילחץ כלל עבור יום המחר, ועבור כמות הפרנסה, "חשוב טוב ויהיה טוב"! ביום השבת קודש: להיות במצב אחר לגמרי, בו מבינים שלא רק שהכול מגיע מהקב"ה, אלא שהאדם אינו צריך אפילו לעשות כלל לכך! וגם כלי כזה שמורגש שאינו נחוץ - אין כאן מקומו. "אין עוד מלבדו", הכול בא מהקב"ה, נטו, נקודה!